AH 777
2026Z23733

Antwoord van staatssecretaris Erkens (Landbouw, Visserij, Voedselzekerheid en Natuur) (ontvangen 27 november 2026)

1

Bent u bekend met het bericht van de Norddeutscher Rundfunk (NDR) van 29 oktober 2026, waaruit blijkt dat in de Duitse deelstaat Nedersaksen vanaf 1 november 2026 in twee aangewezen interventiegebieden complete wolvenroedels mogen worden afgeschoten na herhaalde aanvallen op landbouwhuisdieren?

Antwoord

Ja.

2

Kunt u uitleggen waarom in Nederland steeds wordt gesteld dat het afschieten van wolven juridisch zeer moeilijk of onmogelijk is, terwijl in Duitsland, waar dezelfde Europese Habitatrichtlijn geldt, zelfs het afschieten van volledige wolvenroedels onder voorwaarden mogelijk wordt gemaakt? Welke concrete juridische bepalingen staan een vergelijkbare aanpak in Nederland in de weg? Is hier sprake van Europese beperkingen of van Nederlandse beleidskeuzes?

Antwoord

In Duitsland is in 2025 gerapporteerd dat de wolvenpopulatie zich in bepaalde gebieden in een gunstige staat van instandhouding bevindt. Hierdoor is het beheer van wolven die wolfwerende maatregelen overwinnen om vee aan te vallen mogelijk geworden.

De Nederlandse wolvenpopulatie heeft nu feitelijk ook een gunstige staat van instandhouding en dit gaat ook in Nederland mogelijkheden geven om deze populatie te beheren. Voor de juridische houdbaarheid van beheer is het noodzakelijk om de staat van instandhouding duurzaam gunstig te houden en dat is dan ook mijn intentie. De noodzaak daartoe vloeit voort uit de Habitatrichtlijn en het realiseren van een gunstige staat van instandhouding is in het licht van de jurisprudentie van het Hof van Justitie van de Europese Unie ook een voorwaarde om beheer te kunnen voeren.[1] De gunstige staat is gekoppeld aan de aantallen roedels in andere lidstaten met

[1] HvJ EU 29 juli 2024 in zaak C-436/22, (ASCEL), ECLI: EU:C:2024:656; HvJ EU 12 juni 2025 in zaak C-629/23 (Estse wolf).

dezelfde Centraal Europese wolvenpopulatie, en aan genetische kwaliteit die onder meer afhankelijk is van een uitwisseling van voldoende wolven met Duitsland.

Ik heb het voornemen om in januari 2027 een intentieverklaring te tekenen met mijn Duitse collega's om samen tot afspraken te komen over onze gezamenlijke wolvenpopulatie. Ook met België en Luxemburg ben ik in gesprek over onze gezamenlijke wolvenpopulatie.

3

Bent u bereid de juridische grondslag en de werkwijze van Nedersaksen te onderzoeken en op zo kort mogelijke termijn met een voorstel te komen om ook in Nederland interventiegebieden mogelijk te maken, waarin na herhaalde aanvallen op landbouwhuisdieren gericht kan worden ingegrepen, inclusief het verwijderen van volledige roedels?

Antwoord

Zoals ik uw Kamer heb gemeld (Kamerstuk II 2025-2026, 33576, nr. 519), wordt sinds april 2025 door mijn ministerie gewerkt aan het verkennen van de mogelijkheden voor ruimtelijk beleid ten aanzien van wolven, waaronder de mogelijkheid voor het instellen van interventiegebieden. In dat proces is vastgesteld dat een aantal belangrijke elementen (bouwstenen) waarop eventuele ruimtelijke keuzes gebaseerd kunnen worden, nog in ontwikkeling is. Bouwstenen die reeds beschikbaar zijn, betreffen het juridisch kader voor ruimtelijke maatregelen, de beschrijving van een mogelijke zonering, de habitatgeschiktheidsanalyse, een analyse van de Favourable Reverence Values voor Nederland en een overzicht van drukfactoren op wolven in Nederland.

Het opstellen van een goed onderbouwde, toekomstbestendige Ruimtelijke Visie is op dit moment echter nog niet mogelijk. Het is met name van belang dat er eerst internationale afspraken gemaakt worden over een eerlijke en proportionele verdeling van de gezamenlijke verplichtingen uit de Habitatrichtlijn voor een gunstige staat van instandhouding van de met onze buurlanden gedeelde Centraal Europese wolvenpopulatie. Ruimtelijke keuzes zijn in belangrijke mate afhankelijk van de omvang van de Nederlandse bijdrage aan de gezamenlijke populatie. Begin 2027 verwacht ik beter zicht te hebben op wanneer deze bouwstenen gereed zullen zijn en kan ik uw Kamer een planning geven. Zoals ik hierboven heb aangegeven, zet ik me in om zo snel mogelijk te komen tot internationale afspraken.

4

Deelt u de zorg dat wolven steeds vaker ook grotere landbouwhuisdieren aanvallen, terwijl eerder veelvuldig werd benadrukt dat wolven voornamelijk wilde prooidieren en kleinere landbouwhuisdieren zouden aanvallen en dat grotere dieren, zoals runderen en paarden, relatief weinig risico zouden lopen? Hoe beoordeelt u deze eerdere verwachtingen in het licht van de huidige ontwikkelingen?

Antwoord

Ik deel de zorg dat het natuurlijk gedrag van wolven kan leiden tot voor mensen en landbouwhuisdieren onwenselijke situaties. De impact op veehouders en hun dieren is groot. Daarom zet ik in mijn beleid in op het tegengaan van contact tussen wolven en mensen en hun dieren. Wolfwerende maatregelen, die ik via het Landelijk initiatief veebescherming ondersteun, moeten incidenten met landbouwhuisdieren zoveel mogelijk voorkomen. Ook heb ik aversieve conditionering expliciet toegevoegd als mogelijkheid om aanvallen van probleemwolven op landbouwhuisdieren tegen te gaan. Nu er sprake is van een gunstige staat van instandhouding van wolven in Nederland, wordt beheer ook mogelijk.

5

Hoe verhoudt de toenemende dreiging van wolvenaanvallen op runderen en paarden zich volgens u tot het overheidsbeleid dat juist gericht is op meer weidegang, onder andere vanwege de stikstofuitstoot, meer biologische veehouderij met bijbehorende eisen aan buitenruimte en meer aandacht voor dierenwelzijn? Erkent u dat hier een tegenstrijdigheid ontstaat wanneer veehouders enerzijds worden gestimuleerd of verplicht hun dieren buiten te houden, maar anderzijds onvoldoende mogelijkheden krijgen om die dieren tegen wolven te beschermen?

Antwoord

Sinds de terugkeer van wolven staan veehouders die hun dieren buiten houden voor extra uitdagingen om hun dieren te beschermen tegen wolvenaanvallen. Dat kan spanning opleveren met andere beleidsdoelen, zoals biologisch en weidegang. Door het combineren van financiële ondersteuning, kennisdeling en de aanpak van probleemwolven zet ik in op een werkbare oplossing voor dierhouders, waarbij weidegang voor dieren en de bescherming van vee tegen wolven naast elkaar kunnen bestaan. Zoals ik hierboven heb aangegeven is, nu er sprake is van een gunstige staat van instandhouding van wolven in Nederland, beheer ook mogelijk.

6

Erkent u dat wolfwerende rasters niet in alle situaties toepasbaar of effectief zijn en dat het bovendien onwenselijk is om steeds grotere delen van het Nederlandse landschap met hoge, elektrische rasters af te sluiten, mede vanwege de gevolgen voor andere wilde dieren, de toegankelijkheid van het landschap en het agrarisch gebruik? Deelt u de mening dat het beschermen van landbouwhuisdieren tegen wolven niet uitsluitend de verantwoordelijkheid van de dierhouder kan zijn en dat het onacceptabel is wanneer veehouders feitelijk moeten kiezen tussen het buiten laten lopen van hun dieren en het risico dat deze dieren door wolven worden aangevallen?

Antwoord

Houders zijn wettelijk verplicht om hun dieren zo nodig tegen roofdieren te beschermen. Dit staat beschreven in artikel 1.6, tweede lid, van het Besluit houders van dieren. Deze regelgeving volgt uit een Europese richtlijn 98/58/EG[2]. Om te voorkomen dat in heel Nederland wolfwerende rasters geplaats worden, maak ik een beleidsregel die onder andere verduidelijkt in welke gebieden preventieve maatregelen het meest nodig zijn. Dat neemt niet weg dat het ook belangrijk is om dierhouders te ondersteunen bij het treffen van preventieve maatregelen. Dat doen we via het landelijk initiatief veebescherming en via de provinciale subsidieregelingen. In hoeverre een raster de doorgang van wilde dieren belemmert is afhankelijk van het type rasters. Draadrasters zijn bijvoorbeeld minder verstorend voor wilde dieren dan gaasrasters. In de beleidsregel over de bescherming van vee die ik voorbereid, wordt hier rekening mee gehouden.

7

Bent u bekend met de risico's van Neospora caninum, een parasiet die via hondenontlasting kan worden overgedragen op runderen en ernstige vruchtbaarheidsproblemen en abortus kan veroorzaken? Erkent u dat de inzet van kuddebewakingshonden daarom geen geschikte standaardoplossing is op percelen waar runderen grazen of waar ruwvoer voor runderen wordt gewonnen, mede omdat met diagnostisch onderzoek bij honden niet betrouwbaar kan worden uitgesloten dat zij besmettelijke oöcyten uitscheiden? Hoe weegt u dit risico mee wanneer kuddebewakingshonden als maatregel tegen wolvenaanvallen worden geadviseerd?

Antwoord

Ik ben bekend met deze parasiet en de gevolgen bij runderen van een besmetting. Het is aan houders zelf om af te wegen welke preventieve maatregelen zij inzetten, zolang zij voldoen aan de nationale en Europese wet- en regelgeving voor diergezondheid en

[2] Richtlijn nr. 98/58/EG van de Raad van 20 juli 1998 inzake de bescherming van voor landbouwdoeleinden gehouden dieren (PbEG 1998, L 221).

dierenwelzijn. Het beschermen van vee met behulp van kuddebewakingshonden kan in bepaalde gevallen een geschikte oplossing zijn, maar er zal altijd sprake zijn van maatwerk voor elke specifieke situatie.